

Turinys

Turinys.....	2
Santrauka.....	3
Trumpa Estijos ekonomikos duomenų analizė.....	4
Gyventojų struktūra Estijoje.....	4
Amžiaus grupės.....	6
Etninės grupės.....	6
Suaugusiųjų švietimo praktika.....	8
Parama suaugusiųjų švietimui.....	10
Informacija apie įvairių tikslinių grupių suaugusiųjų švietimo galimybes miestuose ir kaimo vietovėse.....	12
ES fondų, valstybės ir savivaldybių parama.....	12
SWOT analizė.....	13

Atsakomybės apribojimas

Europos Komisijos parama šio leidinio kūrimui nėra pritarimas turiniui, kuris atspindi tik autorių požiūrį, ir Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame esančios informacijos naudojimą.

Santrauka

Ši ataskaita apie suaugusiųjų švietimo situaciją Estijoje yra vienas iš „Erasmus plus“ strateginės partnerystės projekto „Savivaldybių parama suaugusiųjų švietimui“ (MSAE) rezultatas. Projektą finansuoja Europos Sąjungos „Erasmus +“ programa, jis įgyvendinamas 2020–2022 m.

Savivaldos institucijos yra arčiausiai vietos žmonių, jos glaudžiai bendradarbiauja su vietos suaugusiųjų švietimo teikėjais. Tai lemia ypatingą vietos valdžios vaidmenį suaugusiųjų švietime. Projekto tikslas - išplėsti ir padidinti vietos savivaldos paramą suaugusiųjų švietimui, siekiant aktyvesnio suaugusiųjų įsitraukimo į švietimo veiklas.

Šioje ataskaitoje apžvelgiama suaugusiųjų švietimo padėtis Estijoje. Panašias ataskaitas rengia visi projekto partneriai ir tai leidžia palyginti situaciją Estijoje su situacija Lietuvoje, Latvijoje ir Italijoje.

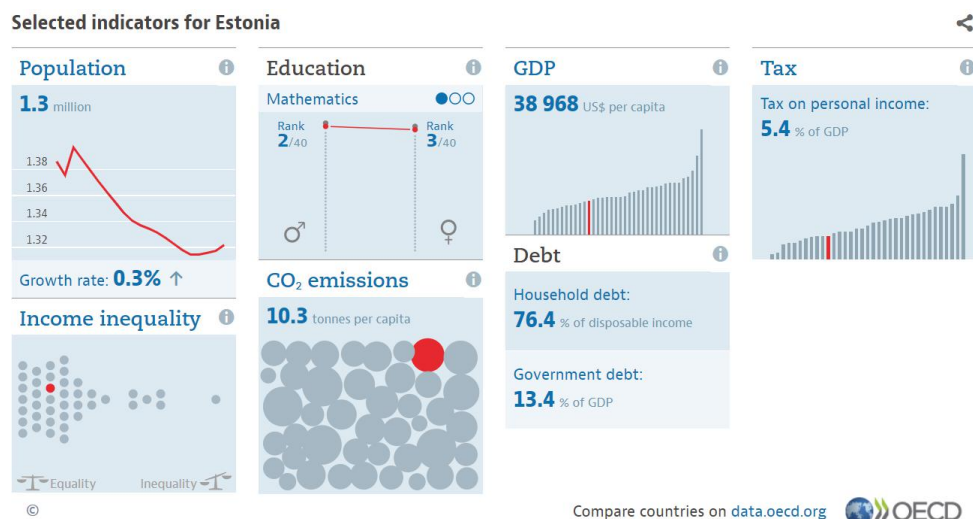
Ataskaita susideda iš kelių skyrių. Pirmuosiuose skyriuose apibūdinama gyventojų struktūra, amžiaus grupės, etninės grupės ir gyventojų tankumas, nes demografinė situacija daro įtaką švietimo sistemai, švietimo pasiūlai ir paklausai.

Vėlesniuose skyriuose nagrinėjama suaugusiųjų švietimo praktika, parama ir įvairios galimybės dalyvauti suaugusiųjų švietime Estijoje. Skyriuose aprašomas įvairių suaugusiųjų švietimo teikėjų darbas.

Ataskaitos pabaigoje rasite duomenų apie paramą suaugusiųjų švietimui Estijoje ir SSGG analizę, nustatant stipriąsias, silpnąsias puses, galimybes ir grėsmes suaugusiųjų švietimui.

Trumpa Estijos ekonomikos duomenų analizė

Kai kurie Estijos Respublikos duomenys.¹

Gyventojų struktūra Estijoje

Estija yra maža šalis, Estijoje gyvena 1 328 976 žmonės (mažėja). Bendras plotas yra 45 336 km² (17 504 kv. Gyventojų tankumas 30 gyventojų / km² (75 gyventojai / kv. Sostinė yra Talinas. Oficiali kalba yra estų (taip pat plačiai vartojamos anglų, rusų, suomių ir vokiečių kalbos).

Estijoje yra 79 savivaldos vienetai, tarp kurių yra 15 miestų ir 64 kaimo savivaldybės. Visos vietos valdžios institucijos savarankiškai sprendžia ir vietos klausimus. Visos vietos valdžios institucijos turi teikti vienodą paslaugų spektrą savo gyventojams, nepriklausomai nuo savivaldybės dydžio.

Estijos savivaldos sistema

Estijoje egzistuoja vienos pakopos savivaldos sistema. Po 1993 metų vietos savivaldos teisinės ir finansinės reformos visi vietos valdžios vienetai - miestai (*linn*) ir kaimai (*vald*) - yra lygūs savo teisiniu statusu.

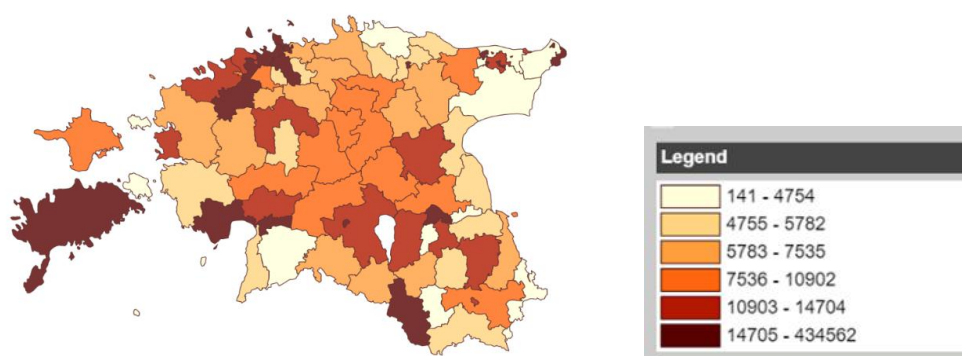
¹ <https://data.oecd.org/dashboard/EN/EST>

Visus vietos klausimus sprendžia ir reguliuoja vietos valdžios institucijos, kurios pagal įstatymus veikia savarankiškai. Pareigos vietos valdžiai gali būti nustatomos tik pagal įstatymus arba susitarimą. Be miestų – savivaldybių yra 37 gyvenviečių tipo miestai, priklausantys didesnėms savivaldybėms.

Siekiant decentralizuoti vietos valdžią, vietos valdžios institucijos gali sudaryti ribotą valdžią turinčias kaimo ar miesto rajonų savivaldybes. Kaimo ar miesto rajono sudėty ir veiklą reglamentuoja vietos valdžios statutai. Po savivaldos reformos tokių savivaldžių rajonų yra Talino ir Hiiumaa miestuose.

Visos vietos valdžios institucijos yra apskrities dalis. Vietos valdžios institucijos gali būti regioninės vietos valdžios institucijų asociacijos ir nacionalinės savivaldybių asociacijos (*Estijos miestų ir kaimų savivaldybių asociacijos*) narės.

Be administracinių vienetų (miestas, savivaldybė, apskritis), šalies teritorija taip pat suskirstyta į gyvenvietes: kaimai, maži miesteliai arba miestai ir miestai, neturintys savivaldybės statuso. Kaimas paprastai yra retai apgyvendintas arba tankiai apgyvendintas kaimo rajonas, kuriame gyvena mažiau nei 300 gyventojų. Maži miesteliai, miesteliai ir miestai, neturintys savivaldybės statuso, yra tankiai apgyvendintos teritorijos, iš kurių mažuose miesteliuose paprastai gyvena mažiausiai 300, o miestuose - ne mažiau kaip 1000 gyventojų.

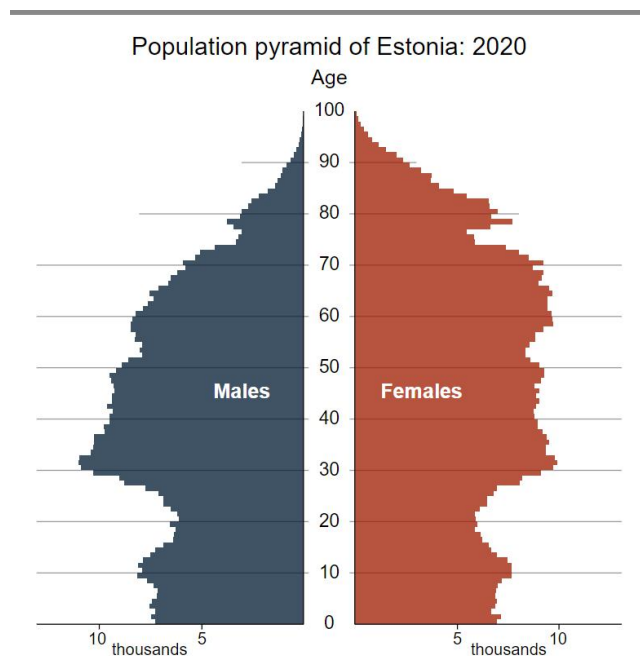

1 grafikas. Gyventojų tankis²

Taline ir Harjumaa gyvena šiek tiek daugiau nei 600 tūkst. žmonių; maždaug 96 tūkst. žmonių gyvena Tartu, kuris yra antras pagal dydį Estijos miestas. Dauguma gyventojų gyvena didesniuose miestuose.

² <https://estat.stat.ee/StatistikaKaart/VKR#>

Amžiaus grupės

2 diagrama. Gyventojų piramidė³

Estijos, taip pat kaip ir kitų Europos šalių gyventojai, sensta, o tai reiškia, kad vyresnio amžiaus žmonių dalis didėja, o darbingo amžiaus - mažėja.

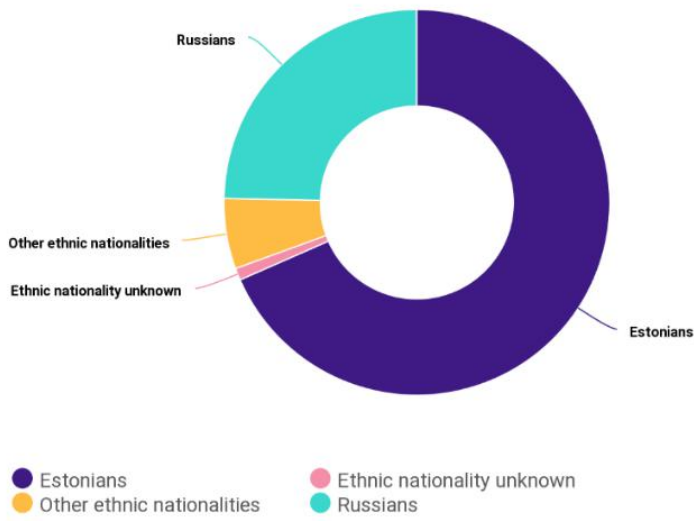
Etninės grupės

Pagrindinė etninė grupė Estijoje yra estai,- maždaug 68% gyventojų. Antra pagal dydį Estijoje gyvenanti tauta yra rusai,- maždaug 25% visų gyventojų. Likusius 7% gyventojų sudaro ukrainiečiai, baltarusiai, suomiai, latviai ir keletas kitų mažumų.

³ <https://www.stat.ee/rahvastikupyramiid/>

Population distribution by ethnic nationalities | 2020

Source: Statistics Estonia

Kategorija	Vyrai ir moterys
Estai	909552
Tautybė nežinoma	13235
Kitos tautybės	78387
Rusai	327802

3 diagrama. Gyventojų pasiskirstymas pagal tautybes 2020 m⁴

⁴ <https://www.stat.ee/en/find-statistics/statistics-theme/population/population-figure>

Suaugusiųjų švietimo praktika

Suaugusiųjų švietimas - tai organizuota veikla, kuria siekiama įgyti, išlaikyti ar tobulinti žinias, įgūdžius ir patirtį. Studijos gali būti tęsiamos bet kuriame etape ir pagal įvairią metodiką. Suaugusiųjų švietimas gali atstoti pradinį lavinimą, įgyjamą bendrojo lavinimo ar profesinėje mokykloje arba aukštojoje mokykloje, arba jį tęsti.

Suaugusiems besimokantiesiems mokymasis nėra pagrindinė veikla, - jie mokosi dirbdami, vykdydami kitokias veiklas.

Suaugusiųjų švietimas skirstomas į: formalųjį švietimą, neformalųjį, su darbu susijusį mokymą ir perkvalifikavimą bei populiarų suaugusiųjų švietimą.

Suaugusiems besimokantiesiems sukurtos lanksčios studijų galimybės: nuotoliniai ir vakariniai kursai, studijos eksterno būdu ir neakivaizdinės studijos, taip pat įvairūs kursai.

Formaliojo švietimo organizavimą reglamentuoja: *Pagrindinių mokyklų ir vidurinių mokyklų įstatymas, Profesinio ugdymo įstaigų įstatymas, Profesinio aukštojo mokslo įstaigų įstatymas, Universitetų įstatymas ir Privačių mokyklų įstatymas*. Suaugusieji turi galimybę įgyti pagrindinį išsilavinimą ir bendrąjį vidurinį išsilavinimą neakivaizdinių studijų forma arba kaip eksternai ir tęsti bet kokio tipo profesines studijas bet kuriame aukštojo mokslo lygmenyje.

Tęsti mokslus- reiškia tikslines ir organizuotas studijas, vykdomas pagal mokymo programą, kuri nepriklauso formaliam švietimui, ir apima tęstinį mokymąsi profesinio tobulėjimo tikslais bei neformalųjį švietimą.

Tęstinį mokymą reglamentuoja *Suaugusiųjų švietimo įstatymas*⁵, kuriame nustatytos sąlygos įgyti teisę organizuoti tęstinį mokymą ir reikalavimai tęstinio mokymo įstaigų veiklai, mokymų organizavimui ir informacijos viešinimui. Įstatymas pirmiausia reglamentuoja institucijų, organizuojančių tęstinį mokymą, finansuojamą iš valstybės ar vietos valdžios institucijų lėšų arba iš Europos struktūrinių fondų, veiklą ir mokymus, kuriems taikomi atitinkamuose teisės aktuose nustatyti papildomi reikalavimai.

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/523052019003/consolide/current>

Suaugusiųjų švietimo įstatymas taip pat numato teisę į mokymosi atostogas. Studijų atostogos gali būti suteiktos besimokantiems tiek formaliame, tiek tęstiniame mokyme. Darbdavys suteikia oficialias studijų atostogas iki 30 kalendorinių dienų per metus darbuotojui ar pareigūnui, siekiančiam įgyti formalų išsilavinimą, tęsti mokslą ar tobulinti profesinę kvalifikaciją. Darbdavys įsipareigoja mokėti darbuotojui vidutinį darbo užmokestį už 20 kalendorinių studijų atostogų dienų. Dalyvaujant pomėgių ugdyme, tokia prievolė netaikoma. Užbaigus formalųjį išsilavinimą, darbuotojo prašymu suteikiamos papildomos 15 kalendorinių dienų mokymosi atostogos, už kurias darbuotojui ar pareigūnui mokamas minimalus darbo užmokestis.

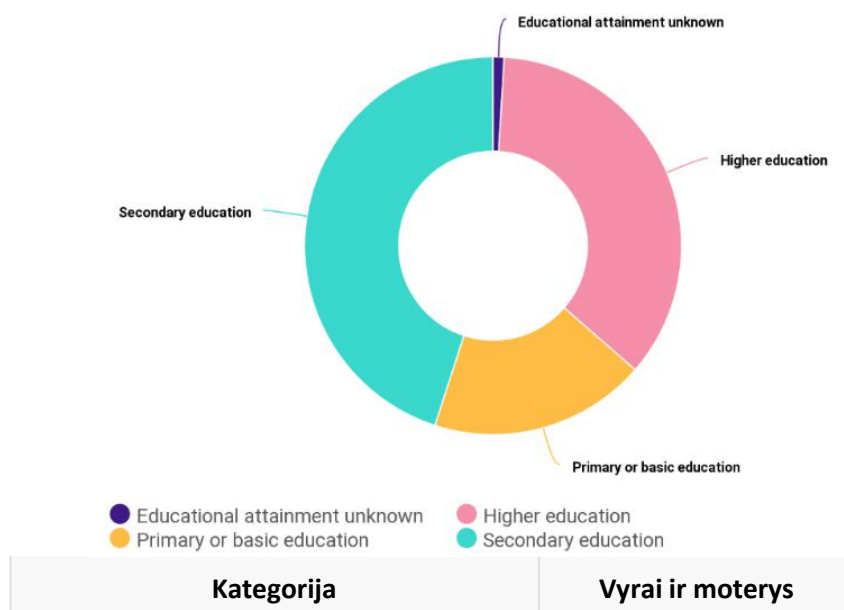
Teisės aktų nuorodos⁶

- Suaugusiųjų švietimo įstatymas.
- Pagrindinių mokyklų ir vidurinių mokyklų įstatymas.
- Profesinio mokymo įstaigų įstatymas.
- Universitetų įstatymas.
- Profesinio aukštojo mokslo įstaigų įstatymas.
- Privačių mokyklų įstatymas.

Išsilavinimas

Population by educational attainment | 2020

Source: Statistics Estonia

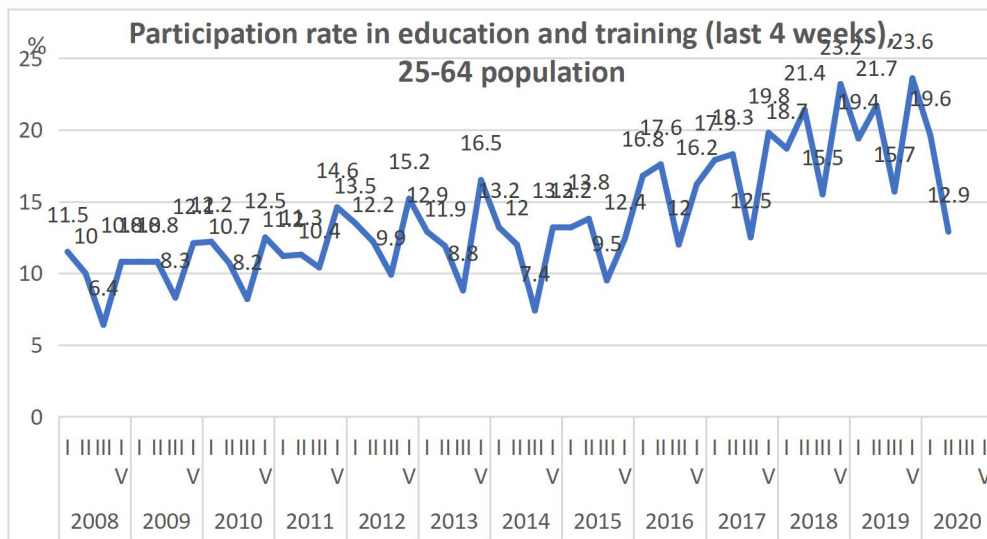

⁶ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-24_en

Kategorija	Vyrai ir moterys
Nežinomas išsilavinimas	10483
Aukštasis išsilavinimas	393796
Pradinis ar pagrindinis išsilavinimas	206417
Vidurinis išsilavinimas	499578

4 diagrama. Gyventojų skaičius pagal išsilavinimą 2020 m⁷

Dalyvavimas suaugusiųjų švietime Estijoje tolydžio didėjo, tačiau dėl koronaviruso, mokymosi visą gyvenimą tendencija per pastaruosius metus mažėjo.

5 diagrama. Dalyvavimo suaugusiųjų švietime lygis 2008–2020 m

2020 m. tikslas buvo pasiekti 20 proc. suaugusiųjų įsitraukusių į mokymąsi visą gyvenimą veiklas.

Parama suaugusiųjų švietimui

Estijos vyriausybė ir Švietimo ir mokslo ministerija yra atsakingos už švietimo politiką ir bendrą strategiją. Švietimo ir mokslo ministerijos atsakomybė taip pat apima mokymo programų ir finansavimo sritis. Estijos mokymosi visą gyvenimą strategija (2012–2020 m.)⁸ pateikė pagrindinius švietimo politikos kūrimo principus. Savivaldybės privalo užtikrinti ikimokyklinį ir privalomą ugdymą

⁷ <https://www.stat.ee/en/find-statistics/statistics-theme/population/population-figure>

⁸ <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

kiekvienam jų jurisdikcijai priklausančiam vaikui. Jie taip pat yra atsakingi už lankomumo stebėjimą, mokyklų vadovų samdymą, mokyklų priežiūros institucijų steigimą ir apskričių švietimo plėtros planų įgyvendinimą.

Mokymosi visą gyvenimą strategijoje buvo išdėstyti 5 švietimo sistemos strateginiai tikslai ir nustatyti išmatuojami uždaviniai, padedantys stebėti pažangą kiekvienoje srityje:

- Požiūrio į mokymąsi kaita: visais švietimo lygmenimis užtikrinti kiekvieno besimokančiojo asmeninį ir socialinį vystymąsi, mokymosi įgūdžių, kūrybiškumo ir verslumo ugdymą.
- Kompetentingų ir motyvuotų mokytojų ir mokyklos vadovų ugdymas: siekiama padidinti mokytojų atlyginimus ir padaryti profesiją konkurencingesnę. Taip pat buvo imtasi priemonių mokytojų ir mokyklų vadovų profesiniam tobulėjimui.
- Mokymosi visą gyvenimą galimybių derinimas su darbo rinkos poreikiais: gerinti darbo rinkos duomenų naudojimą švietimo poreikiui formuoti, gerinti karjeros orientavimo kokybę ir skatinti mokymąsi darbo vietoje profesinio mokymo ir aukštojo mokslo srityse.
- Skaitmeninio aspekto reikšmė mokymuisi visą gyvenimą: tobulinti gyventojų skaitmeninius įgūdžius, pavyzdžiui, atnaujinant mokyklų ir aukštųjų mokyklų skaitmeninę infrastruktūrą ir įtraukiant skaitmeninę kultūrą į mokymosi procesą.
- Lygių galimybių ir didesnio dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veikose užtikrinimas: taikyti priemones, kuriomis siekiama padidinti galimybes mokytis, ir skatinti iniciatyvas, kuriomis siekiama pagerinti mažesnio konkurencingumo grupių dalyvavimą darbo rinkoje.

Strateginis išmanios ir aktyvios Estijos 2035 m planavimas⁹ vyko dalyvaujant įvairioms suinteresuotųjų šalims. Trys ekspertų darbo grupės išdėstė bendros strategijos viziją ir tikslus. *Švietimo ir mokslo ministerija* subūrė darbo grupes išsamesniems plėtros planams parengti. Šiose darbo grupėse kaip partneriai dirbo vietos valdžios, jaunimo, tėvų, mokslininkų ir verslininkų atstovai. Plėtros planai turėjo būti baigti 2020 m. ir įgyvendinti 2021–24 m. Pagrindiniai strategijos tikslai yra suteikti lankstesnes sąlygas besimokantiejiems, pabrėžiant estų kalbos ir kultūros svarbą, sutelkti dėmesį į įgūdžių ugdymą ir bendradarbiavimą mokymosi procese, taip pat tobulinti aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų kokybę.

⁹ <https://www.riigikantselei.ee/et/valitsuse-toetamine/strateegia-eesti-2035/materjalid>

Informacija apie įvairių tikslinių grupių suaugusiųjų švietimo galimybes miestuose ir kaimo vietovėse

Estijoje dauguma suaugusiųjų mokymosi galimybių teikėjų veikia apskričių centruose ar didesniuose miestuose, nes šiais laikais žmonės vis dažniau gyvena miestuose ar didesniuose apskričių centruose.

Estijoje veikia 15 suaugusiųjų gimnazijų, kuriose suaugusieji gali tęsti mokslą.

ES fondų, valstybės ir savivaldybių parama

Valstybės finansavimas formaliajam švietimui

Estijos gyventojai nemokamai gali įgyti pagrindinį ir bendrąjį vidurinį išsilavinimą per vakarinius kursus, nuotolinį mokymąsi ir neakivaizdines studijas.

Profesinio mokymo srityje buvo įdiegta daug lanksčių mokymo formų ir studijų programų, kuriose suaugusieji taip pat dalyvauja nemokamai.

Neakivaizdinės studijos įprastai yra mokamos aukštojo mokslo srities studentams. Tam, kad galėtų gauti valstybės finansuojamą studijų vietą, besimokantysis turi rinktis dieninę studijų programą. Nemokamas neakivaizdinis aukštasis mokslas teikiamas tik pagal nacionalines prioritetines sritis, pvz., mokytojams, neturintiems aukštojo išsilavinimo.

Su darbu susiję mokymai

Su darbu susiję mokymai ir perkvalifikavimo kursai iki 2007 m įprastai buvo nemokami. Valstybė finansavo bedarbių ir tam tikrų grupių (pvz., mokytojų, pareigūnų) mokymą. *Švietimo ir mokslo ministerija, Ekonomikos ir ryšių ministerija, ir Socialinių reikalų ministerija* pasiskirstė atsakomybėmis finansuojant suaugusiųjų profesinį mokymą. *Švietimo ir mokslo ministerijos* tikslinę grupę sudaro dirbantys suaugusieji, kurių mokymas finansuojamas per švietimo ir mokymo įstaigas.

Socialinių reikalų ministerijos tikslinė grupė - bedarbiai ir asmenys, ieškantys darbo, kurių mokymai finansuojami iš *Nedarbo draudimo fondo*.

Ekonomikos ir ryšių ministerijos tikslinę grupę sudaro dirbantys suaugusieji, kurių profesinis mokymas finansuojamas per įmones.

Visos trys ministerijos yra atsakingos už su darbu susijusias mokymo galimybes suaugusiems gyventojams, pasinaudojant *Europos socialinio fondo* finansine parama.

Nuo 2015 m. suaugusiųjų mokymąsi ir suaugusiųjų mokymosi galimybių spektro plėtrą finansuoja Europos struktūriniai fondai.

Be tiesioginio finansavimo, valstybė taip pat taiko mokesčių lengvatas darbdaviams ir besimokantiejiems : su darbu susiję mokymai, kuriuos finansuoja darbdavys, nėra laikomi papildoma išmoka, o pajamų mokesčio lengvatos taikomos tik privačių asmenų išlaidoms.

SWOT analizė¹⁰

Stiprybės

1. Suaugusiųjų įsitraukimas į mokymąsi visą gyvenimą yra didelis.
2. Įsteigtas andragogo profesijos apdovanojimas.
3. Suaugusiųjų švietimas Estijoje yra įvairus - prieinamos įvairios suaugusiųjų mokymosi galimybės ir mokymosi finansavimo šaltiniai.
4. Viešasis finansavimas skirtas mažesnio konkurencingumo grupėms, kurių dalyvavimas mokymosi procese yra per mažas.
5. Darbdaviai aktyviai dalyvauja finansuojant neformalųjį mokymąsi.

Silpnybės

1. Neaiškus atsakomybės pasiskirstymas tarp valstybės, vietos valdžios ir privataus sektoriaus.
2. Nepakanka bendradarbiavimo ir nuoseklumo tarp išsilavinimo lygių ir tipų.
3. Neužtikrinamas neformaliojo suaugusiųjų švietimo viešojo finansavimo tvarumas.
4. Nors per pastaruosius dešimt metų suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą procese labai išaugo, ne visos tikslinės grupės (pvz., pagyvenę vyrai, žmonės, kurių gimtoji kalba nėra estų, žemesnio išsilavinimo žmonės ir kt.) yra pasirengę tobulinti savo įgūdžius.

¹⁰ https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2035_eelnou_29.10.2020_riigikokku.pdf;
https://www.hm.ee/sites/default/files/1.elukestva_oppe_strateegia_vahehindamise_aruanne.pdf

5. Beveik trečdalis Estijos darbingo amžiaus gyventojų neturi profesinio pasirengimo, trečdalis neturi minimalių skaitmeninių įgūdžių arba darbui reikalingi skaitmeniniai įgūdžiai yra nepakankami, žemos kvalifikacijos suaugusiųjų įsitraukimas į mokymąsi yra mažas.
6. Suaugusiųjų švietėjams ir mokykloms, teikiančioms suaugusiųjų vidurinį išsilavinimą, sunku aptikti žmonių tikslinėje grupėje ir motyvuoti juos mokytis.
7. Skirtumai tarp to, kas siūloma mokytis, ir to, ko reikia darbo rinkoje, yra per dideli - švietimo įstaigos ir darbo rinka nepakankamai aktyviai bendradarbiauja, kad sukurtų mokymosi visą gyvenimą sistemą.
8. Paplitusi nuomonė, kad mokytis reikia jaunimui. Štai tobulinti suaugusiems trukdo ne tik ribotos finansinės galimybės, bet ir domėjimosi bei motyvacijos mokytis stoka.

Galimybės

1. Svarbu užtikrinti suaugusiųjų kvalifikacijos kėlimo, perkvalifikavimo ir karjeros plėtrą bei jaunų žmonių patekimą į darbo rinką, visų pirma atsižvelgiant į ekonominius pokyčius, atsiradusius dėl Covid epidemijos, kintančių poreikių ir skaitmeninės bei žaliosios revoliucijos.
2. Didinti švietimo įstaigų ir suinteresuotųjų šalių atsakomybę ir bendradarbiavimą.
3. Atsižvelgti į žinias ir įgūdžius, įgytus ne mokykloje (pvz., per profesinę patirtį, formalių mokymų metu), įvertinant įgytas kompetencijas.
4. Suteikti mokymosi galimybes, atsižvelgiant į besimokančiojo lytį, amžių ir konkrečius poreikius.
5. Skatinti ir mažiau motyvuotus suaugusiuosius įsitraukti į mokymosi veiklas.
6. Sukurti mokymosi galimybes, kad būtų patenkinti visuomenės ir darbo rinkos poreikiai, ir užtikrinti, kad darbdaviai ir toliau prisidėtų prie švietimo ir įgūdžių poreikio prognozavimo ir kad pirmenybė būtų teikiama nacionalinės svarbos sritims.
7. Sumažinti procentą asmenų, turinčių pasenusius įgūdžius ir neturinčių profesinio išsilavinimo.
8. Užtikrinti tinkamą skaitmeninį raštingumą visoms amžiaus grupėms.

Grėsmės

1. Pertvarkant *Nedarbo draudimo fondą* į vadinamuosius vartus į mokymąsi visiems gyventojams, siekiant užtikrinti darbo rinkos poreikius atitinkančią darbo jėgą, gali kilti interesų konfliktas, nes *Nedarbo draudimo fondas* yra pirmiausia suinteresuotas padėti kuo greičiau grįžti į darbą bedarbiams ar tiems, kuriems gresia pavojus netekti darbo. Šis tikslas kartais prieštarauja nuodugnesniam žmonių įgūdžių ir žinių ugdymui, kurio gali prireikti įvairiose situacijose, kai asmuo neturi pagrindinio ar vidurinio išsilavinimo.
2. Senstanti visuomenė ir didėjantis pasenusių įgūdžių turinčių žmonių skaičius trukdo visiems suaugusiems pasiūlyti lanksčių mokymosi / savęs tobulinimo galimybių dėl ribotų išteklių.
3. Valstybė nepajėgi sistemingai ir greitai paremti mokymosi rizikos grupių žmonių (žemo išsilavinimo, senyvo amžiaus, specialiųjų ugdymosi poreikių ir pan.), taip pat žmonių, atsidūrusių ekonomikos pokyčių situacijose.
4. Formalusis švietimas, mokymas ir perkvalifikavimas nepakankamai atliepia visuomenės ir darbo rinkos kaitos poreikius.